

11. Тард Ж. Законы подражания (Les lois de l'imitation) / Ж. Тард ; [переводъ съ французскаго]. С-Петербургъ : Издание Ф.Павленкова, 1892. 372 с.
12. Yao M. K. The Digital Divide Still An Issue. University of Regensburg. 2007. URL:http://epub.uni-regensburg.de/10713/1/The_Digital_Divide_Still_An_Issue.pdf.

Можайкіна Н. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК МЕРЕЖІ СВІТОВИХ МІСТ

Розвиток міст і їх систем завжди знаходилося у фокусі уваги дослідників. Сучасні і досить помітні зміни в умовах, функціях, перспективах розвитку міст вимагають переосмислення класичних моделей їх розвитку і розробки нових, які більш тонко уловлюють зміни, які відбуваються в світі. Незважаючи на те, що в міжнародних відносинах і світовій політиці головну роль, як і раніше грають держави, на початку ХХІ ст. все активніше стали проявляти себе недержавні гравці. Збільшення їхньої ролі відбувалося в світі на фоні розмивання меж між внутрішньою і зовнішньою політикою і одночасно з ростом взаємозалежності політичних і економічних процесів, що протікають в різних країнах. В умовах зростання конкурентної боротьби за матеріальні і нематеріальні ресурси перед пануючими елітами гостро стояла проблема лідерства в представництві інтересів регіону на рівні відносин центр – регіони, регіон – регіон, регіон – глобальний світ.

Термін «глобальне місто» використовують для позначення урбанізованого регіону, який має глобальний вплив, на основі наступних напрямків.

1. Місто виступає як центр підвищення якості територіального управління, точки зростання для країни і регіону, виступаючи на міжнародній арені в формі «воріт» в глобальний світ.

2. Місто виступає в якості важливого елемента регіональної і світової економічної мережевої структури, підвищуючи конкурентоспроможність національної та регіональної економік.

3. Місто значно впливає не тільки на регіони свого місце розташування, але також на макрорегіони світу.

4. У сучасному світі міста виступають в якості регіональних комунікаційних центрів, центрів престижного споживання і взаємодії еліт глобального, регіонального і локального (територіального) рівнів.

5. Сучасні глобальні міста є центрами відтворення знань і навчання нових фахівців завдяки розвиненому і високо мобільному освітньому середовищу [1].

Глобальні міста (Нью-Йорк, Лондон, Токіо) чітко виділяються на тлі інших. Вони знаходяться на вершині піраміди, де зосереджені функції управління різними аспектами глобальної економіки і політики.

Однак довгий час дослідженню ролі міст в міжнародних відносинах і світовій політиці не приділялося належної уваги. Тільки з кінця 1980-х рр. у теорії світових міст з'явилася велика кількість дослідників. Соціологи, економісти, урбаністи, фахівці з міського планування з різних країн і з різними методологічними установками стали проводити численні емпіричні дослідження, класифікуючи світову систему міст.

Якщо раніше глобальну урбосферу описували як ієрархічну структуру, то сьогодні в дослідженнях, виконаних на стику міських і міжнародних досліджень, найбільш поширена наступна точка зору: міста організовані в глобальну мережу, всередині якої присутні доміанти, що виділяються своїми розмірами і ресурсами – глобальні міста. Мережі міст – складні утворення. Своєю складністю вони зобов'язані дуальної природі міста. Міста мають одночасно просторові і соціальні характеристики. З одного боку, будь-яке місто – це, перш за все, фізичний простір, територія і локальність. З іншого боку, міський простір наповнено взаємодіями між соціальними мережами і індивідами. Місто в цьому сенсі виступає як організатор соціального простору всього суспільства, який не тільки задає характеристики функціонування соціальних інститутів, а й впливає на поведінку індивідів.

Мережа світових міст може бути представлена як складна система різноманітних офісних мереж міжнародних сервісних фірм. Відштовхуючись від цього положення, можна створити кількісні моделі, які дозволяють досліджувати умови, чинники формування мережі світового міста, індивідуальні характеристики основних акторів – поселень і фірм. Таким чином, мережа світового міста є результатом швидше глобальних корпоративних рішень, ніж колективної роботи міських і державних політиків. Освіта світового міста спочатку залежить від розміщення штаб-квартир і інших ключових підрозділів ТНК (світового та регіонального рівнів) [2, с. 123-34].

Саме великі глобальні сервісні фірми грають ключову роль у формуванні мережі світового міста. Для ефективного здійснення своєї діяльності вони прагнуть до створення високоінтелектуального середовища у великих містах світу. Успіх кожної глобальної фірми залежить від їхньої стратегії з розміщення своїх представництв в окремих містах по всьому світу. Згідно з цією концепцією, кожне світове місто, являє собою індивідуальне поєднання передових фірм і їхніх офісів у сфері обслуговування. Мережа світових міст може бути представлена як складна система різноманітних офісних мереж міжнародних сервісних фірм. Відштовхуючись від цього положення, можна створити кількісні моделі, які дозволяють досліджувати умови, чинники формування мережі світового міста, індивідуальні характеристики основних акторів – поселень і фірм.

Одним з найбільш цікавих напрямків у дослідженнях мережі світового міста є ієрархічні відносини, що складаються в його середовищі. Розробка

різноманітних рейтингів міст добре вписується в традиційні теоретичні підходи, що базуються на національних ієрархіях міст і в широкому сенсі відповідних класичної теорії центральних місць. В цьому випадку очікується, що міста, які розвиваються, можуть піднятися в ієрархії за рахунок конкуруючих міст. Є також думка, що міста можуть існувати в мережах тільки через колективне взаємодоповнення [3, с. 295-336; 4].

Мережеві відносини, що передбачають головним чином кооперативні відносини, розглядаються в якості головних, універсальних, а ієрархічні з високою часткою конкуренції – як додаткові. Основним індикатором ступеня «пов'язаності» глобальних міст в мережі («глобальної мережевої пов'язаності» – GNC) є кількість зв'язків з іншими містами, який визначається діяльністю міжнародних сервісних фірм.

Світова ієрархія глобальних міст характеризується стійким домінуванням двох центрів – Лондона і Нью-Йорка. У США, на відміну від інших провідних регіонів мережі глобальних міст, спостерігається дуже помітний розрив за величиною «пов'язаності» між першим (Нью-Йорк) і всіма іншими центрами [5]. Очевидно, тут проявляє себе відома «зацикленість» багатьох місцевих виробників на власному внутрішньому ринку, що веде до стримування розвитку міжнародних зв'язків. Західна Європа характеризується більш «рівним» і найчисленнішим складом учасників мережевої спільноти глобальних міст. Є два визнаних лідера – Лондон і Париж. Решта утворюють за ступенем «пов'язаності» щільну групу.

Досить міцні позиції Сянган (Гонконгу). Але інші міста Китаю в останні десятиліття теж демонстрували високу динаміку розвитку. За останній період багато міст країни зробили за останнім показником стрімкий ривок. І тепер не один Сянган (Гонконг), а відразу три центри (Сянган, Шанхай, Пекін) представляють країну в першій десятці глобальних міст світу [5]. Це характеризує не тільки показники темпів зростання економіки, але і коефіцієнти глобальної мережевої пов'язаності. Кореляційний аналіз заходів залежно глобальної мережевої пов'язаності («підключеності») від основних соціально-економічних індикаторів виявив сильну ступінь взаємозв'язку з виробництвом ВВП.

Таким чином, незважаючи на видиму «рухливість» показника глобальної мережевої пов'язаності, він виявляється досить жорстко прив'язаним до базових узагальнюючих характеристик розвитку міст. Очевидно, що на формування глобальних міст (а також на поведінку провідних сервісних фірм) впливає широке коло чинників, які потребують додаткових досліджень.

Список джерел

1. Бойко-Бойчук О. В. Світові тенденції розвитку міст: міжнародний досвід. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07bovmmd.htm>.
2. Beaverstock J. V., Smith R. G., Taylor P. J. World City Network: a New Metageography? // Annals, Association of American Geographers. 2000. No. 90. Pp.123-34.

3. Powell W. W. Neither Market nor Hierarchy: Network Forms of Organization. *Re- search in Organizational Behavior*. 1990. No. 12. Pp. 295-336.

4. Thompson G. F. *Between Hierarchies and Markets*. Oxford : Oxford University Press, 2003.

5. Brookings. URL: <http://www.brookings.edu/research/interactives/global-metro-monitor-3>.

Омельченко С. О.,
д-р пед. наук, професор, ректор,
Гавриш О. Г.,
канд. пед. наук, старший викладач,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА МІГРАЦІЙНИХ ХВИЛЬ У КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міграцію в сучасному контексті можна вважати актором міжнародних відносин і світового розвитку в цілому, вона впливає на формування зовнішньої політики сучасних держав, на глобальну демографічну ситуацію, світову економіку і економіку окремих країн, міжнародну фінансову систему, соціально-культурну трансформацію, зміну поняття міжнародної безпеки .

У країнах Європейського Союзу спостерігається висока залежність природного руху населення від припливу мігрантів. Це призводить до вагомого впливу іноземних ринків праці на країни об'єднання, при цьому, в довгостроковій перспективі, на тлі старіння населення країн Європи, закономірним буде зміна етнічного складу населення країн.

Темпи міграції в ЄС до 2014 року досить стабільні – критичних змін обсягу міграційних потоків не відбувалося. З урахуванням деяких припущень це дозволяє говорити про збалансованість міграційної політики країн ЄС та про відсутність зовнішніх шоків. Але в 2014–2016 роках через зростання політичної нестабільності на Близькому Сході посилюється міграційний потік з цього регіону.

Істотні відмінності в соціально-економічному рівні розвитку країн, які формують Європейський Союз, виступають базовою причиною міграції. На сучасному етапі розвитку об'єднання політична ситуація в самих країнах ЄС досить стабільна.

У структурі мігрантів переважають вихідці з країн із середнім рівнем ВВП, що підтверджує теоретичне припущення про те, що економічний розрив може бути розглянутий як достатня умова мотивації до міграційного руху. Установивши основні характеристики міграційних потоків всередині країн ЄС (відносна стабільність до 2014 року, висока залежність демографічної ситуації від міграційного припливу, превалювання в міграційних потоках вихідців ззовні, а також розгляд в якості рушійного фактору – відмінностей в рівні